

*MRZLA VODICA: ZAPISI O POSTANKU I
SUDBINI NASELJA,*

Društvo za očuvanje i razvoj naselja Mrzla Vodica, Rijeka –
Mrzla Vodica, 2002., 74 str.

Zanimljiva tema vezana za prošlost manjih mjesta na području Gorskog kotara tiskom je izašla na vidjelo u povijesno-informativnoj knjižici o selu Mrzla Vodica. Riječ je zapravo o omanjem zborniku radova nekoliko autora – F. Jardasa, V. Tadejevića, D. Dragičevića, B. Dobrile. Cilj je tih tekstova dati još jedan prilog inače prilično oskudnoj povijesnoj bibliografiji toga područja, ali i učiniti korak naprijed u nastojanju da se ne zaboravi prošlost Mrzle Vodice i njezinih ljudi.

Prošlost Mrzle Vodice slabo je poznata. U povijesnoj literaturi nema posebnog prikaza, nego u pojedinim publikacijama postoje usputno spomenuti podatci. Okolica mjesta zanimljiva je s klimatološkog stajališta: u njoj se uočavaju jači utjecaji alpske, ali i sredozemne klime. Stoga je apsolutna minimalna temperatura od -24 do -27°C , a maksimalna od 29 do 31°C . Iz detaljne analize kretanja temperature zraka proizlazi da je u toplijem dijelu godine klima u Mrzloj Vodici (770 m nadm. vis.) znatno svježija nego u susjednim područjima, a u zimskom razdoblju znatno hladnija. Zanimljiva je i ukupna količina kiše: 3.243 mm/m^2 , što je gotovo četiri puta više nego u Zagrebu. No, u toplijem dijelu godine oborina ima znatno manje, pa ponekad zavlada i suša.

Prema podacima iz matičnih knjiga Mrzle Vodice, od 1759. do 1805. (od pojave prvog prezimena do izgradnje Lujzijanske ceste) za mjesto su bila karakteristična sljedeća prezimena: Potočnik, Perić, Butković, Eder, Kopajtić, Barak, Mikuličić, Flajpan, Rošić i dr. Neka su bila domaća, a druga stranog podrijetla. Nakon 1805. naselje se počinje brže razvijati, pa je do 1885. izgrađeno nekoliko važnijih gospodarskih objekata – osnovna škola, pilana i staklana. U tom su razdoblju zabilježena i prezimena: Blažević, Švorc, Kufner, Novak, Kraus, Malnar, Mayer, Mataja, Matek, Kalanj i dr. Prezimena stranog podrijetla odnose se na doseljenike iz Austrije, Mađarske, Češke, Slovačke, Saske, Kranjske i Koruške, koji su uglavnom bili stručni radnici u raznim djelatnostima.

Godine 1850., na mjestu gdje se križaju ceste Mrzla Vodica – Delnice i Mrzla Vodica – Crni Lug, sagrađena je crkvice sv. Ane, a 1860., na rubu južnog dijela Suhe

Rečine, pilana na vodeni pogon. Godine 1878. sagrađena je zgrada osnovne škole (s jednom učionicom i stanom za učitelja), a 1932. zadružni dom s dućanom. Kuće za stanovanje su kamene, a prizemlje se koristi za smještaj stoke, alata i poljoprivrednih proizvoda. Intenzivan promet Lujzijanskom cestom postojao je sve do puštanja u promet željezničke pruge 1873. godine. Od 1937. do 1940. za Mrzlu Vodicu bila su vezana i prezimena Car, Crnković, Čop, Dolar, Dragičević, Dražić, Frančišković, Grubešić, Klarić, Majnarić, Pavešić, Pešut, Štiglić i dr. Tada nestaju gotovo sva prezimena stranog podrijetla.

Popisi stanovništva odnose se na naselja Mrzla Vodica, Podtisovac i Mrzlovodički Zelin. U prvome, iz 1805., u selu je bilo devet kuća i 44 žitelja. Godine 1900. bilo je 449 stanovnika, a 1931. 486 u samome naselju i 547 na mrzlovodičkom prostoru.

Najvažnija je gospodarska djelatnost u Mrzloj Vodici iskorištavanje šumskog bogatstva. No, dugi niz stoljeća šume su se slabo iskorištavale zbog nemogućnosti transporta glomazne građe do luka na obali.

Obližnja planina Risnjak (1.528 m) postala je meta izletnika nakon izgradnje planinarskog doma 1932. godine. Tu postoji i Hrvatsko planinarsko društvo *Gorštak*.

Drugi se dio knjige odnosi na osobna sjećanja pojedinih autora. Iz njih doznajemo da je Mrzla Vodica 1931. dobila vatrogasni dom, koji su izgradili sami mještani, iako je već 1920. bilo utemeljeno vatrogasno društvo. Godine 1940. selo je imalo 650 žitelja. Kao zanimljivost navodi se podatak da je Mrzla Vodica bila jedno od rijetkih mjesta koja su 1932. imala limenu glazbu.

Sastavni dio sela bilo je Banovinsko dobro – ogledno imanje za poticanje i unaprjeđenje poljoprivrede, posebice stočarstva. Locirano u posebno izdvojenom i ograđenom prostoru, u glavnoj je upravnoj zgradi imalo kancelarije, prostorije za održavanje sastanaka i stan za upravitelja, a u drugim su zgradama stanovali radnici sa svojim obiteljima. U sklopu imanja sagrađene su dvije staje – veća za krave i manja za konje, te neki drugi objekti za smještaj alata i različitog materijala. Banovinsko dobro pružalo je stručnu pomoć mještanima u razvoju poljoprivrede, stočarstva, mljekarstva i pčelarstva. U okviru njegova prostora bila je sagrađena mljekara: dio mlijeka tu se prerađivao u sir i maslac, a dio otpremao u Sušak.

Mrzla Vodica imala je i šetalište, što je za manja mjesta prava rijetkost. Uređena staza imala je zaštitnu ogradu od drva, bila je duga 1.500 m i išla je šumom, iznad ceste koja vodi u Crni Lug. Uzduž šetališta bile su postavljene klupe za odmor, a na jednom proširenju staze bio je uređen prostor za održavanje zabava.

Sve do 1941. osnovna je škola radila u istoj zgradi kao četverogodišnja opća pučka škola. Te su godine Mrzla Vodica i dio Gorskog kotara priključeni Italiji, pa je u školi i javnom životu ukinut hrvatski jezik te su dovedeni talijanski učitelji. U ljeto

1942. fašisti su spalili čitavo selo, ubili šest mještana, a oko njih 500-tinjak odveli u logore, iz kojih se 60-ak osoba nikada nije vratilo. Tek je 1945. nastava ponovno organizirana, ali u zgradi bivšeg Banovinskog dobra. Stara školska zgrada obnovljena je 1946. Tih godina dovršena je brana u Lokvama, pa je potopljen dio Lujzijanske ceste, a Mrzla Vodica od Lokava odsječena jezerom. Broj djece naglo opada, pa 1961. škola postaje područnom školom Lokava, a 1973. potpuno prestaje s radom. Godine 1977., zbog mogućnosti povećanja razine vode jezera, srušena je školska zgrada i crkva sv. Ane. Međutim, razina jezera nije se toliko podigla, a na mjestu srušene škole danas se nalazi spomenik palim borcima i žrtvama fašizma 1941. – 1945.

Godine 1990. osnovano je Društvo za očuvanje i razvoj naselja Mrzla Vodica. Na njegov poticaj poduzeto je niz akcija koje su naselju vratile temeljne životne funkcije i stvorile uvjete za ugodniji boravak preostalog stalnog žiteljstva, ali i povremenih posjetitelja. Godine 1996. u Mrzloj Vodici živjelo je ukupno samo 10 obitelji. Selo danas ima potrebnu komunalnu infrastrukturu – struju, telefon, organizirani odvoz smeća, uređeno groblje itd.

Godine 1978. izgrađena je nova crkva sv. Ane, a koncem 90-ih godina pokrenute su akcije za njezino obnavljanje, što je konačno i obavljeno. Na taj je način uspješno ostvaren jedan od planiranih zadataka Društva i učinjen korak k postupnom oživljavanju toga zanimljivog planinskog naselja.

Slaven Bertoša